

debatt@klassekampen.no

KRONIKK
& DEBATTHjemløs i det
partipolitiske
landskapet

AP

Johan Nygaard

Vi er mange som identifiserer oss med idealet om en gjennomsluttig demokratisk rettsstat, en generøs velferdsstat, og trepartssamarbeidet i arbeidslivet. Vi identifiserer oss med bygdesolidariteten og arbeiderbevegelsens stolte tradisjoner i Norge. Og vi opplever stoltenbergianernes tilpasning av infrastrukturene og velferdsstaten til EUs indre marked som et svik mot denne historien. Vi ser at en overdimensjonert finansnærings får lov å leve som parasitter på de realøkonomiske samspillene. Og vi ser at den risikofylte fondsfinansieringen av pensjonsforpliktelsene på langt nær veier opp for det vedlikeholdsetterleppe og investeringssetterleppe vi overlater til våre etterkommere. Vi vil ha en visjonær strategisk næringspolitikk for Norge. Vi er mange, og vi føler oss hjemløse i det partipolitiske landskapet.

SV og Senterpartiet har i regjeringsposisjon forspilt sin rolle som verdige representanter for motstanden mot EU og EØS-prosessen. SV har falt av lasset i kritikken av målstyringsideologien og kravet om kvalitetsledelse i offentlig sektor. Senterpartiet har falt av lasset i den nye og opplyste landbruksdebatten som stiller norsk landbruk konstruktivt inn i en global, sosial og økologisk sammenheng.

Folket, fagfolkene og fagbevegelsen opplever at målstyringsideologien og samtlige av de store strukturreformene som tilpasser Norge til EUs indre marked er mislykket. Liberaliseringen av kraftmarkedet har ført til et formidabelt vedlikeholdsetterleppe og investeringsetterleppe – som forbrukerne strengt tatt allerede har betalt for, men som likevel vil bli belastet forbrukerne i fremtiden. Oppsplittingen av NSB og Veivesenet, og utskillingen av statens eiendommer, har fått fordyrende og byråkratiserende virkninger med til dels absurde utslag. Målstyringen av Nav og helseforetakene går på helsa løs for både medarbeidere og brukere, mens målstyringen av Politiet og målstyringsretorikken til Justisministeren er blitt en vits på folkemunne. Hver eneste dag underminerer den respektløse målstyringsideologien motivasjonen og arbeidsgleden til hundre tusener av medarbeidere over hele landet.

Forskjellen på høyre og venstre i politikken defineres innenfor handlingsrommet i EØS, og av tempo i markedsorienteringen av velferdsstaten. Politikerklassen vil hverken diskutere målstyringsideologien, eller retningen og handlingsrommet i EØS-prosessen – fordi det blottstiller dem. Likevel ber de om vår tillit.

Stoltenbergianerne har regnet ut at de kan vinne valget ved å appellere til «flytvelgerne» som teller på knappene om de skal stemme Arbeiderpartiet eller Høyre. Valgforskerne har merkeligvis nok også glemt at vi er nær åtti prosent EU-motstandere her i landet. Rundt femti prosent av oss er mot EØS-prosessen, og opp mot førti prosent av oss avstår fra å stemme. Ingen partier fremstår med troverdighet for oss. Men det er nødvendigvis vi som på den ene eller andre måten kommer til å avgjøre utfallet av stortingsvalget 2013.

Johan Nygaard,
skribent

idedetskjer@yahoo.no

Oljeutvinning
og ansvar
for bærekraft

KLIMA

Peter M Haugan

Hilde Singsaas, statssekretær i Finansdepartementet, skriver i Klassekampen 25. mars om Pensjonsfondet at det er innført «retningslinjer for ansvarlige investeringer, ut fra en overordnet målsetting om å bidra til en bærekraftig økonomisk, miljømessig og samfunnsmessig utvikling.» Men hva sier disse retningslinjene og hvilke investeringer gjøres i praksis?

Norge har i likhet med mange andre land sluttet seg til togradersmålet som bare kan oppfylles hvis størsteparten av verdens kjente reserver av kull, olje og gass forblir i bakken. En bærekraftig økonomisk, miljømessig og samfunnsmessig utvikling vil altså føre til at investeringer i kull, olje og gass blir mindre verdt. Store deler av reservene og investeringene vil ha null verdi. Kan Singsaas forklare hvordan plassering av pensjonsfondsmidler i aksjer i kull, olje og gass er i samsvar med ansvar for bærekraft?

Seattle på vestkysten av USA har trukket sine pensjonsmidler ut av slik virksomhet, og Endre Tvinneim fra Byluftlisten i Bergen har foreslått at Bergen Kommunale Pensjonskasse skal gjøre det samme. For Bergen og for Norge, som får betydelige deler av sine skatteinntekter fra petroleumsvirksomhet, gir tradisjonelle økonomiske argumenter om risikospredning en tilleggsbegrunnelse til ansvaret for bærekraft. Hvis verdens energiomstilling fortsetter i det tempo som mye tyder på nå, vil vi både tape skatteinntekter og få redusert verdi av pensjonsfondet ved å satse ensidig på fossilbransjen både gjennom næringsvirksomhet og fondsplassering. Da kan både velferdsstaten, arbeidsplasser og pensjon bli skadelidende.

Da oljealderen kom til Norge på 1970-tallet, ble det sett på som en velsignelse for landet. Vi bygde opp egen industri og teknologi og fikk en enorm velstandsutvikling. Nå vet vi alle at fortsatt satsing på fossile energikilder er en risikosport både for det globale klimaet og for investeringer. Likevel fortsetter vi i Norge med en petroleumsskatt som i praksis gjør at staten tar det meste (78 prosent) av leteteknadene og utgiftene i tidlig fase av nye felt. Dette skattesystemet stimulerer til økt leting. Når nye felt kommer i

produksjon, gir det inntekter til staten 10–20 år etter letefasen. Men i dagens situasjon vil nye petroleumsfunn bare øke mengden ikke-brennbare fossile energikilder.

Et spørsmål nummer to til Singsaas blir derfor: Skal også skattesystemet samsvare med den overordnede målsettingen om å bidra til en bærekraftig økonomisk, miljømessig og samfunnsmessig utvikling? I så fall vil det være interessant å få vite hvilke tiltak Finansdepartementet planlegger for å redusere subsidiene til leting etter petroleum og statlige bidrag til petroleumsinfrastruktur, slik som olje- og gassrør fra nord.

Peter M Haugan,
professor, Geofysisk institutt,
Universitetet i Bergen
peter.haugan@gfi.uib.noMedisinsk
grunnlag?

ADHD

Joar Tranøy

Tor Eikeland, generalsekretær i ADHD Norge, er støtt over kritikk fra lege Elisabeth Swensen som reiser tvil om diagnosens medisinske grunnlag. Det har hun god grunn til, for ADHD-diagnostisering er ikke kun et rent medisinsk fenomen, men resultat av pedagogiske, terapeutiske og sosiale prosessjoner. Sosialpsykologen Tor-Johan Ekeland utdyper det slik:

«Korkje konsentrasjon, hyperaktivitet eller impulsivitet er fakta om verda lausreve frå ein sosial samanheng – ein er alltid konsentrert om noko, aktiv i noko eller impulsiv i høve til noko eller nokon. Dette er sosiale data, og ADHD-diagnosen er i utgangspunktet ein sosial diagnose». ADHD-diagnosen er med andre ord svært uklart og utpreget subjektiv, situasjonell og kulturrelativ. Det finnes ikke vitenskapelig bevis på at en kjemisk ubalanse i hjernen er ansvarlig for symptomer som tilskrives ADHD. Det er ingen biologiske tester eller biologiske markører for ADHD.

Joar Tranøy,
psykolog og forsker
joartranoy@hotmail.comFranske pærer
og gullneser

LITTERATUR

Ellen Holm Stenersen

Sofi Oksanen er for tida den mestselgende finske forfatteren, både hjemme og særlig i utlandet. Arto Paasilinna er for lengst passert. Den siste boka hennes, «Da duene forsvant», er behørig omtalt i norsk presse, men har fått en litt blandet mottagelse. I Klassekampen onsdag forteller hun blant annet om sin historieinteresse og om undertrykkelsen bak jernteppet, samt om sitt forhold til Estland, hvor hun tilbrakte somrene hos sin estiske bestemor.

Mindre kjent er dette: Nå har norske Bazar forlag med forlegger Øyvind Hagen i spissen gått til million søksmål mot Sofi Oksanen på grunn av kontraktsbrudd.

Det handler om en bok som ikke finnes, «Den franske pære», og

kontrakten er ikke utgått på dato ennå. Dessuten forlanger Bazar erstatning for bøker de ikke har rettigheter til, oversettelser og pocketutgaver av tidligere bøker, men feilen ligger i forlagets bokholderi, hevder Oksanen i en kronikk i den finske avisen Aamulehti 16. april.

Den spesielle historien begynte i 2005, da «Stalins kyr» var blitt kandidat til Runebergprisen. Da ville Bazar forlag ha de nordiske rettighetene til noen av romanene hennes. WSOY, som den gangen var hennes forlag, så ikke den internasjonale interessen for bøkene, og var verken interessert i pocketutgaver eller oversettelser. Sofi Oksanen var en ukjent, men lovende forfatter. Det hele virket som en god deal.

«Hagen hevdes å ha en gullnese som lukter kommende bestsellere før de blir det. Han vil gjerne opprettholde et slikt bilde av seg selv», skriver Oksanen, som angrer på at hun har betalt seg ut av noen av kontraktene.

«Den franske pære» er ennå ikke skrevet. Det er normalt i kunstverdenen at man har ideer til flere prosjekter enn man klarer å realisere. Det vet alle. Oksanen skriver at hun har hørt om artister som har solgt rettigheter til flere av platene sine på en gang og angret senere, men hadde ikke gjetten at bokbransjen var av samme ulla. «I dag har jeg både i Norge og Danmark glimrende forlag som har utgitt alle bøkene mine,» skriver Oksanen i kronikken.

Ellen Holm Stenersen,
oversetter
e-hst@online.noPolitikk
og kunstCHRISTIAN
FREDRIK-STATUEN

Per Hess

Kulturdepartementets første bestilling var, stikk i strid med hva Lars Roar Langslet skriver 17. april, en åpent formulert oppgave for et Monument over Christian Fredrik relatert til grunnloven og demokratiet og plassert på Eidsvollss plass. At jeg kun foretrekker nonfigurativ formspråk, er Langslets påstand.

Langslet bør fornye sine kunnskaper når det gjelder kunsthistorie. Da vil han oppdage at definisjonen på kunst har endret seg og at kunst bestilles ut fra helt andre kriterier i dag enn for bare 100 år siden. Så det Langslet ser som selvsagt, er faktisk ikke det. I Norge, som i demokratier vi kan sammenlikne oss med, har kunstens frihet vært et tiltagende diskusjonstema i tiden etter den andre verdenskrig. Kunstens etiske sider har kommet under lupen. Den offentlige kunsten lar seg ikke diktere ut fra politiske egeninteresser. Kunsten skal komme folkets interesser til gode.

At 39 billedhuggere har meldt sin interesse for Langslets oppgave har jeg ikke noe imot. Jeg har kun bidratt med en oppfordring, ikke et påbud. De er selv i stand til å vurdere om de vil bidra med sin kunst eller sitt håndverk for å virkeliggjøre den «fallos» (mannsmakt) Langslet fortsatt drømmer om på Eidsvollss plass. Hans forrige ble til slutt stoppet av Stortinget i 1971. Eidsvollssøylen ble sist omtalt i Dagbladet 6. desember 2006.

For øvrig var mitt innlegg rettet mot Stortingets videre behandling av